

 <http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.1922>

 Öğr. Gör. Mehtap EKİNCİ

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu, Konya / TÜRKİYE

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü Doktora Öğrencisi

 Doç. Dr. Ash Özlem TARAKÇIOĞLU

Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Ankara / TÜRKİYE

Citation: Ekinci, M. & Tarakçıoğlu, A. Ö. (2020). "Tom Sawyer'ın Maceraları" romanının Türkçeye çevirisi ve yeniden çevirisinde yanmetinsellik eşiği. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 7(55), 1738-1754.

"TOM SAWYER'IN MACERALARI" ROMANININ TÜRKÇEYE ÇEVİRİSİ ve YENİDEN ÇEVİRİSİNDE YANMETİNSELLİK EŞİĞİ¹

ÖZET

Bir edebi eserin yanmetinsel unsurlardan bağımsız olarak kabul edilemeyeceği düşüncesiyle, böyle bir çalışma yapma ihtiyacı ortaya çıktı. Bu çalışmanın gelecekte benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılara alan yazında mevcut boşluğu doldurmada yeni bir pencere açacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada Müstakimoğlu (1900?) ve O. Doğan (2017), tarafından Türkçeye çevrilen Tom Sawyer'ın Maceraları isimli iki farklı Türkçe çeviri eser Gerard Genette'nin konuyla ilgili kuramsal görüşleri çerçevesinde bu eserlerdeki yanmetinsel unsurları, bu unsurlar arasındaki farkları ve bu farklılıkların arkasında yatan olası nedenleri ortaya koymak için betimsel analiz yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmanın sonuçları göstermiştir ki, her iki kitap az ya da çok aynı yanmetinsel unsurları paylaşa da, bu unsurlar arasında kitaplarda buldukları yerler, her iki kitapta ya da kitapların birinde bulunmaması gibi yönlerden bazen bazı farklılıklar görülmüştür. Sonuçlar, baskı tekniklerindeki değişim, eserlerin türünü vurgulama amacı, bilgiye hızlı erişim, yayıncıların çeviri politikaları, çevirmenin görünürlüğü vb. gibi faktörlerin yanmetinsel özellikler bakımından kitaplar arasındaki farklılıkların altında yatan sebeplerden bazıları olduğunu göstermiştir. Çalışmanın sonuçları ile ilgili olarak, belirli kültürel dönemlere veya anlayışlara bağlı olarak, bir eserin farklı dönemlerdeki farklı baskılarına bile, yanmetinsel unsurların eserlerde verilme biçimlerinin değişebileceği söylenebilir. Genette'in; Macksey'in (1997) sözlerinde bahsettiği gibi bu unsurlar her zaman eser ve okuyucu arasında bir eşik görevi göreceği olan metnin içi ve dışı arasında yer alan bir eşğin üzerindedir ve eser ve okuyucu arasında her daim bir köprü vazifesi görmeye devam edecektir.

Anahtar Kelimeler: Yanmetinsellik, Tom Sawyer'ın Maceraları, yeniden çeviriler, metinlerarasılık

THE THRESHOLD OF PARATEXTUALITY IN THE TRANSLATION AND RETRANSLATION OF THE ADVENTURES OF TOM SAWYER INTO TURKISH

ABSTRACT

With the idea that a literary work cannot be regarded as independent from the paratextual elements, the need for such a study has emerged and it is thought that it will open a new window for the future studies to fulfil the remaining gap in the field. For this study, two different Turkish translations of Mark Twain's The Adventures of Tom Sawyer, which were translated by Müstakimoğlu (1900?) and O. Doğan (2017), have been analysed through a descriptive analysis method within the framework of Gerard Genette's theoretical views on the subject to bring up the paratextual elements in the books, the differences among them and the possible reasons lying behind these differences. The results of the study have shown that although both books have shared more or less the same paratextual elements, sometimes some differences have been seen among these elements in terms of the places they existed in the books or not being used in both or one of the books. Results have shown that factors such as the change in printing techniques, the aim of emphasizing the type of the works, quick access to information, translation policies of publishers, the visibility of the translator... etc. are some of the underlying reasons for the differences between the books in terms of paratextual features. Regarding the results of the study, it could be said that depending on certain cultural periods or insights, even the different editions of work in different periods, the ways in which the paratextual features are given in the works may vary. As Genette mentions in the words of Macksey, (1997) these elements are above a threshold between the peritext and epitext of a text which will always serve as a threshold between the work and the reader.

Keywords: Paratextuality, The Adventures of Tom Sawyer, retranslations, intertextuality

¹ Bu makale ilk yazarın, ikinci yazar danışmanlığında yürütmekte olduğu doktora tezinden üretilmiştir.

1. GİRİŞ

Söz konusu bir edebiyat eserini değerlendirmek olduğunda o eserin içeriğini oluşturan olay örgüsü, karakterler, kullanılan dil ve anlatım biçimleri gibi faktörlerden başka özellikleri de dikkate almak gerekir. Aslında iyi bir okuyucu iseniz bu durumla farkında olarak ya da olmayarak birçok kez karşılaşmış olmanız da muhtemeldir. Örneğin bir kitapçıda bir kitabı satın almak isteyip de o kitabı eline alıp ön ve arka kapağına şöyle bir göz atmalarımızın ve o kitabın içerisine bakıp -varsa- tavsiye amaçlı yazılmış birkaç yorumu ve hatta ilk birkaç sayfayı okuyanlarımızın sayısı hiç de az değildir. Bunun dışında hangi kitabı satın alacağımıza karar vermemişken, hoşlandığımız kitap türleriyle dolu bir rafa göz gezdirip, aralarından bazen sadece ismiyle, bazense kapak rengi, yazı puntosu, eser üzerinde yer alan “best seller” (“çok satan”) gibi bir ibare ile dikkatimizi çektiğinden satın almaya karar verdiğimiz kitaplar da mevcuttur. İşte bu kararlarımızda etkisi olan unsurları Genette’in metinselaşkinlik türlerinden biri olan yanmetinsellik (paratextuality) başlığı altında incelemek mümkündür.

Bir edebiyat eserinin yanmetinsel unsurlardan bağımsız düşünülmeceği fikrinden hareketle böyle bir çalışma yapma ihtiyacı ortaya çıktı. Ayrıca yakın zamanda ivme kazanan bir konu olarak karşımıza çıkan yeniden çevirilerde yanmetinsellik unsurları konusu ile ilgili çalışmamız devam ederken aralıklı olarak yapılan güncel alan yazın taramalarında konu ile ilgili tesbit ettiğimiz çalışmalardan bazıları Tahir-Gürçağlar (2002), Eker Roditakis (2012), Kansu-Yetkiner ve Yetkin-Karakoç (2015), Civelek (2016), Aksöz (2018), Kansu Yetkiner, Duman ve Avşaroğlu (2018) tarafından yapılmıştır. Yukarıda bahsi geçen ve yer kısıtlılığı nedeniyle alan yazında mevcut fakat bu çalışmada detaylandırılmayan çalışmalardan birkaç tanesi çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerini ele almış olsa da alan yazın taramaları sonuçları yanmetinsel unsurların çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinin ilk ve yeniden çevirilerinde nasıl ele alındığı ile ilgili yeterli ve kapsamlı sayıda çalışmanın olmadığını göstermektedir. Bu çalışma neticesinde çocuk ve gençlik edebiyatı eserlerinden Mark Twain’in *The Adventures of Tom Sawyer* romanının Türkçeye yapılmış iki farklı çevirisinde yer alan ve metinlerarasılığın unsurlarından biri olan yanmetinsel unsurların görünümü ile ilgili betimsel analiz yöntemiyle ulaşılabilecek sonuçların benzer çalışmalar yapmak isteyen araştırmacılar için alan yazın taramalarında eksik kalan boşluğu dolduracağı ve alanda bundan sonra yapılacak olan çalışmalara yeni bir pencere açacağı düşünülmektedir.

Eserleri incelemeye geçmeden önce metinlerarasılık (intertextuality) ve yanmetinsellik kavramlarına değinmek yerinde olacaktır.²

Metinlerarasılık (intertextuality) kavramını ilk kez 1969 yılında yayımlanan kitabında kullanan Kristeva olsa da birçok araştırmacı bu kavramın ortaya çıkışında Kristeva’nın Bakhtin’in diyalojizm, yani söyleşimcilik görüşünden etkilendiği hususunda hemfikirdir. Bakhtin’in (1981, s.426) söyleşimcilik kuramına göre anlamlar arasında sürekli bir ilişki vardır ve bu anlamlar arasındaki zorunlu diyalogların hepsi de diğer anlamları düzenler. Kristeva (1986) ise bu kuramı metinlerarasılık boyutunda irdeler ve bir metnin başka metinlerle sürekli etkileşim halinde olduğu görüşünü savunur (Kristeva’dan aktaran Rifat, 2013, s.143). Aktulum (2014, s.12), Genette gibi Kristeva’yı destekleyen birçok araştırmacının Kristeva’nın tanım, çözüm ve yöntem gibi yönlerden farklılık gösterecek de metinlerarasılığın yazınsallığın bir parçası olduğu konusunda birleştiklerine değinir. Genette ise metinlerarasılık yerine metinselaşkinlik kelimesini tercih eder ve daha somut tasvirlerle beş tür metinselaşkinlikten bahseder.³ Yanmetinsellik bunlardan bir tanesidir.

Genette, orijinali 1987’de Seuil ismiyle yayımlanan ve 1997’de İngilizceye Paratexts başlığı ile çevrilmiş kitabında yanmetinsellik kavramını açıklar (Munday, 2008, s.155). Genette (1997a, s.429) paratext yani yan metin kelimesindeki para ön ekine atıfta bulunarak bu ekten türemiş yan metin kavramının tam olarak metne ait bir kısım olarak nitelendirilemeyeceğine dikkatimizi çeker ve bu açıdan kelimenin çapraşık, hatta ikiyüzlü anlamıyla anlaşılması gerektiğini vurgular. Diğer bir deyişle yan metin ne tam olarak metne dâhildir ne de metinden tamamen bağımsızdır. O halde Genette’in yanmetinsel unsurları metin çevresi (peritext) ve kitap çevresi (epitext) başlıkları altında ele almış olmasında bu anlayışın yattığı söylenebilir. Genette yanmetinselliğin metin çevresi ve kitap çevresi

² Bu kısımda yararlanılan ve atıfta bulunulan yabancı yazarların görüşleri Türkçeye çevrilerek aktarılmıştır.

³ Bu türlerin her biri başlı başına derinlemesine incelenebilecek konular olduğundan ve makalenin temel ekseninde yanmetinsellik olduğundan diğer türlere değinilmemiştir.

ekseninde bulunuş halini bir nevi eşige benzetir ve yan metinlerin yayıncının dünyası ile metnin dünyası arasında aracılık eden edebi eşikler olduğunu söyler. O'na göre "yan metin ne içte ne de dıştadır. Her ikisidir de; eşğin üzerindedir." (Macksey,1997, s.xvii).

Genette'e (1997b, ss.4-5) göre yanmetinsellik unsurlarının metnin kendisi ile ilgili olarak yerleştirilebilecek bir konumu vardır. Genette başlık veya önsöz gibi öğeleri ve bazen bölüm başlıkları veya belirli notlar gibi metnin aralıklarına eklenen öğeleri metin etrafında yer aldığından metin içi unsurlar ya da çevre metin (peritext) olarak adlandırırken röportajlar, konuşmalar gibi medya içerikli öğelerle mektuplar ve günlükler gibi diğer unsurları da metin dışı (epitext) unsurlar olarak adlandırır ve yanmetinselliği metin içi unsurlar ile metin dışı unsurların bir toplamı olarak formüle eder.

Metin içi unsurların aksine dış metin unsurları, işlevi her zaman temel olarak yanmetinsel olmayan bir söylemler grubundan oluşur, oysa dış metnin az çok değişmeyen biçimi, yapısal ve özel olarak yanmetinsel işlevinden ayrılmaz (Genette,1997b, ss.345-346).

Batchelor'ın da (2018, s.12) belirttiği gibi yanmetin, metne ilişkin yorumu ileten veya metni okuyuculara sunan veya metnin okuyucular tarafından nasıl alındığını etkileyen her türlü öğeden oluşur. Yanmetinsel öğeler kendilerini-nerede olduklarını- açıkça gösterebilirler de göstermeyebilirler de. Diğer bir deyişle metne fiziksel olarak eklenmiş (peritext/metin içi) veya ondan ayrı (epitext/metin dışı) olabilirler. Metne fiziksel olarak iliştilen her öğe metne bir yorum getirir ya da metni okuyucuya sunar veya metnin nasıl alımlandığını etkiler. Bu yönden yaklaşıldığında metin içi yanmetinseldir. Diğer unsurlar, sadece yukarıda listelenen işlevlerden birini gerçekleştirdikleri, yani metnin üzerine yorum yazdıkları, metnin okuyuculara sunulduğu veya bir metnin nasıl alımlandığını etkiledikleri ölçüde bir metnin yanmetninin bir parçasını oluştururlar.

Yanmetinsel unsurlarla ilgili daha net bir gruplandırma yapacak olursak; başlıklar ve alt yazılar, takma adlar, önsözler, dinlemeler, özdeyişler, taslak, arabaşlıklar, notlar, yorum ya da sonuç niteliğindeki kapanış ifadeleri ve yazar dışında birisi tarafından yazılmış sonsözler gibi öğeler metne dâhil olduğundan metin içi yanmetinsel unsurlarken, yazar veya yayıncı tarafından sağlanan kitabın kamusal ve özel tarihinde yer alan unsurlar, yazarlık yazışmaları gibi özel dış metinler, günlükler ve ön metinler metin dışı yanmetinsel unsurlar olarak karşımıza çıkar (Macksey,1997, s.xviii).

Pellatt'a (2013, s.2) göre ise en çok göze çarpan yanmetin kategorileri arasında dipnot veya sonnot, yazar tarafından veya yazar ve editör dışında genellikle tanınan birisi tarafından yazılmış önsöz, giriş ve son söz ya da son sözcük bulunmaktadır. Daha az göze çarpan ancak diğerleriyle eşit derecede güçlü olan yanmetin türleri ise içerik sayfaları, dizin, başlıklar ve alt yazılar, özetler ve kitap kabındaki tanıtım yazılarıdır. Bu sözel yanmetinlere ek olarak, yayınların çoğu, fotoğraflar, tablolar, çizelgeler, şemalar ve kapak tasarımı gibi resim formunda sözel olmayan yanmetinler ve aynı zamanda yazı tipi, paragraf ve düzen de dâhil olmak üzere oldukça görünür ve son derece etkili görsel sunumlar içerir. Bu öğelerin her biri okuyucuyu az ya da çok oranda etkiler.

2. ÇALIŞMANIN AMAÇ VE KAPSAMI

Bu çalışmanın inceleme nesnesini orijinal adı The Adventures of Tom Sawyer olan Mark Twain'in Tom Sawyer'ın Maceraları romanının farklı tarihlerde farklı yayınevlerinden çıkmış ilk ve yeniden olmak üzere iki Türkçe çevirisi oluşturmaktadır. 1876 yılında orijinal dili İngilizce olarak basılan eserde Tom Sawyer isminde teyzesinin yanında kalan yetim bir çocuğun Mississippi Nehri kıyısında arkadaşı Huckleberry Finn ile yaşadığı maceralar, Mark Twain'in derin mizah ve macera anlayışıyla anlatılmaktadır.

Bu çalışmada, yeniden çevirilerin okuyucular tarafından alımlanması üzerinde güçlü ve doğrudan bir etkiye ve her edebi eser çevirisinde inkâr edilemeyecek bir öneme sahip olmalarından hareketle, Mark Twain'in The Adventures of Tom Sawyer romanının Türkçeye Tom Sawyer'ın Maceraları ismiyle 1900'lü yıllarda Nuriye Müstakimoğlu tarafından çevirisinde ve 2017 yılında Bülent O. Doğan tarafından yeniden çevirisindeki yanmetinsel unsurların metin çevresi (peritext) çerçevesinde Genette'in önerdiği başlıklar ve en çok göze çarpan unsurlar ekseninde ortaya konması ve aynı zamanda bu unsurların her iki eserdeki benzer ve farklı görünümlerini belirleyerek incelenen eserler arasındaki mevcut farklılıkların sebeplerinin yorumlanması amaçlanmaktadır.

İncelenecek eserlerden⁴ Müstakimoğlu tarafından çevrilen eserin yıl bilgisinin internet üzerinden ve kütüphanelerden yapılan katalog taramalarında kimi yerde 1900? kimi yerde ise 1945 şeklinde verilmesinden ve daha eski bir çeviriye rastlanmadığından ötürü bu eserin ilk çeviri olduğu kanaati yüksektir. Yeniden çeviriler içerisinden de yayın yılı 2017 olan Doğan çevirisi ise çevirmen ve yayınevi popülerliği ve kısaltılmamış çeviri gibi kıstaslar göz önünde bulundurularak seçilmiştir. Ayrıca bu eserlerin seçilmesinin bir nedeni de diğer çeviri eserlere kıyasla birçok yönden daha fazla yanmetinsel unsurlar içermesidir.

Çalışma, eserlerin incelemeleri neticesinde şu sorulara cevap bulmayı hedeflemektedir:

- ❖ İncelenen Türkçe çevirilerde hangi yanmetinsel unsurlar mevcuttur?
- ❖ İncelenen Türkçe çevirilerde mevcut yanmetinsel unsurlar arasında benzerlik veya farklılıklar var mıdır?
- ❖ İncelenen Türkçe çevirilerde karşılaşılan yanmetinsel unsurlar arasındaki benzerlik veya farklılıkların sebepleri nelerdir?

3. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Çalışmada kullanılacak eserler nitel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı analiz yoluyla incelenecektir. Nitel araştırmayı, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlamak mümkündür (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 41). Nitel araştırma, disiplinler arası bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla incelemeyi benimseyen bir yöntemdir. Üzerinde araştırma yapılan olgu ve olaylar kendi bağlamında ele alınarak, insanların onlara yükledikleri anlamlar açısından yorumlanır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010, s.302). Bu görüşlere dayanarak, bu çalışmada doküman analizi tekniği ile toplanan veriler nitel araştırma yöntemlerinden biri olan betimsel analiz yöntemi ile karşılaştırmalı olarak ele alınmış ve çalışmanın sonuçları bu teknik ve yöntem doğrultusunda yorumlanmıştır.

4. GENETTE'İN YANMETİNSEL UNSURLARI VE ESERLERDEKİ METİN İÇİ YANMETİNSEL UNSURLAR

4.1. Yayıncının Çevre Metni

Genette (1997b, s.16) yayıncının ya da yayın evinin temel sorumluluğunda olduğuna inandığı yayıncının çevre metni (peritext) başlığı altında metin içi yanmetinsel unsurları kapak, başlık sayfası ve eklentileri ile format, kâğıt ve yazı karakteri ve benzeri unsurların seçimi gibi bir takım metin içi yanmetinsel unsurları değerlendirir.

Ewers'a göre (2009, s.21) ise çocuk kitapları materyal, baskı tekniği, düzen, format, tasarım, dizgi ve resimleme açısından özel bir karaktere sahiptirler. Yayın ve dağıtım ekseninde “çocuk kitabı”nın en çarpıcı göstergeleri arasında çizimler ve 19. yüzyıldan itibaren kapağın veya kitabın kâğıt kabının (toz kapağı) çekici süslemesi yer almaktadır.

4.1.1. Kitap Boyu

19. yüzyıl öncesinde büyük ebatlı el yazması eserlerden, kapağı kartondan ve sayfaları normal baskısına göre daha kalitesiz olan kitaplara ve nihayet 19. yüzyıl sonrasında daha küçük boyutlarda karşımıza çıkan kitapları nitelikleme amacıyla kullanılan biçim ifadesinin en yeni anlamıyla cep baskısı kitapları tanımlamada da kullanıldığına dikkati çeker Genette (1997b, s.19).

Çeviri eser 1 (ÇE1) incelendiğinde eni 13,6cm, boyu 20,1cm olarak; çeviri eser 2 (ÇE2) incelendiğinde eni 12,3cm, boyu ise 20,3cm olarak ölçülmüştür.

4.1.2. Seri Bilgisi

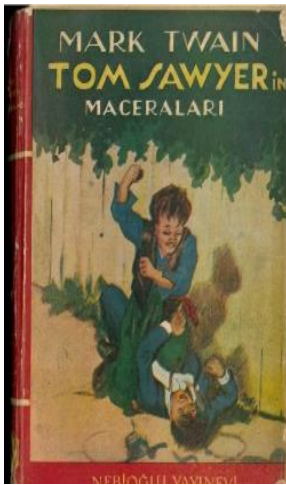
Seri bilgisi kullanımının sebeplerinden biri büyük yayıncıların faaliyetlerinin çeşitliliğini göstermek ve

⁴Bu makale tezden üretilmiş bir makede olduğundan dolayı burada adı geçen eserler dâhil olmak üzere tezde toplam yedi farklı esere daha detaylı bir biçimde değinilmiştir.

kontrol etmektedir. Eserde yer alan seri bilgisi eserin hangi türde olduğu ya da hangi kitleye hitap ettiği gibi hususlar hakkında potansiyel okuyucuyu bilgilendirir der Genette (1997b, s.22).

Çocukların kitap bütüncülerinin oluşturulmasındaki kıstaslardan biri okuyucuların yaşıdır. Yani yaşa özel bütünce oluşturulur: 2 yaş ve üstü, 4 yaş ve üstü, 6 yaş ve üstü, 8 yaş ve üstü, 10 yaş ve üstü gibi ve aynı durum gençler için de genellikle 12 yaş ve üstü, 14 yaş ve üstü, 16 yaş ve üstü için geçerlidir. Yaş grubuna ek olarak cinsiyet grubu da tanımlanabilir. Bu şekilde eserin kime hitap ettiği metin düzeyinde önsözde veya başlıkta hatta genelde alt başlıkta yer alır. Bazen de zaten metin düzeyinde belirtilmiş olan eserin kime hitaben yazıldığı hususu kitabın yayın ve/veya dağıtım aracının planlanması aşamasında tekrarlanır (Ewers, 2009, s.22).

Şekil 1’de ÇE1’de seri bilgisi ile ilgili ön kapakta herhangi bir bilgi mevcut değilken, Şekil 2’de ön iç kapakta yayınevinden çıkmış eserlerden bazıları romanlar, gençlik kitapları, masallar, hikâyeler ve casusluk serisi başlıkları altında verilmiştir. Kitabın orijinal ismi eser kapağında Tom Sawyer’ın Maceraları olarak görünürken, iç kapakta gençlik kitapları başlığı altında Tom Sawyer olarak verilmiştir. Ayrıca Şekil 3’te 4. Sayfanın tam ortasında büyük harflerle “NEBİOĞLU GENÇLİK KİTALARI-1” ibaresi yer almaktadır.

Şekil 1. ÇE1 Ön Kapak (Kapak 1)

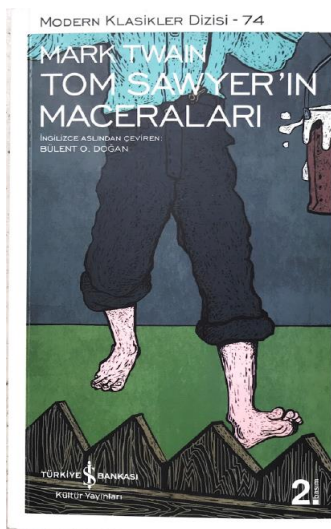
NEBİOĞLU YAYINLARI	
ROMANLAR	
Vahşi İrsak	400
Mısır Pazarlığı	350
Suçlu	150 ciltli 850
Unutulan Yıllar	ciltli 300
Kahraman Doktor Wassel	150
Patma Keçe	125
Robert Koch	300
GENÇLİK KİTAPLARI	
Dahi Baham	125
Tom Sawyer	150
MASALLAR	
Seyranlı Şiçe	50
Astıl Dayızın Seyahatleri	50
Ak Bab ve Kılı Heraniler	50
Denizci Sırtbad'ın seyahatleri	100
HİKAYELER	
Evindeki Alman Sabayı	50
Straßburg Hatıraları	100
Sul Öt Tapanı	125
Camp Bir Taran Mısırları	100
Yıllığı Hikâyesini	100
Hasta Marklin eserin (rabribe romanı)	15
Hiler ve Anlatılan	175
CASUSLUK SERİSİ	
Almanya'da bir İngiliz Casusu	250
Biyok Casuslar	300
NEBİOĞLU YAYINEVİ—İSTANBUL	

Şekil 2. ÇE1 Ön İç Kapak (Kapak 2)

Şekil 3. ÇE1 4. Sayfa

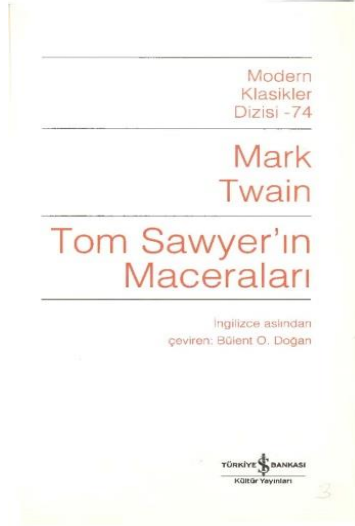
Şekil 4’te ÇE2’de “MODERN KLASİKLER DİZİSİ-74” ifadesi hem ön kapakta sayfanın en başında büyük harflerle hem de Şekil 5’te 2. sayfada “MODERN KLASİKLER DİZİSİ” şeklinde hepsi büyük harfle ve Şekil 6’da 3. sayfada “Modern Klasikler Dizisi-74” şeklinde ilk harfleri büyük yazılmış biçimde sayfa başlarında göze çarpmaktadır. Aynı ifade Şekil 7’de de görüldüğü üzere arka kapakta da en üstte büyük harflerle tıpkı ön kapaktaki şekli ile yer almaktadır.

Şekil 4. ÇE2 Ön Kapak (Kapak 1)

Şekil 5. ÇE2 2. Sayfa

Şekil 6. ÇE2 3.Sayfa

MODERN KLASİKLER DİZİSİ - 74

Mark Twain'in en sevilen yapıtlarından biri olan *Tom Sawyer*'in Maceraları çocukların masum, güvenli ve olağanüstü maceralarıyla dolu evrenine bir övgüdür. Roman Mississippi Nehri kıyısındaki küçük bir kasabada, belirlenmeyen bir dönemde geçer. Ancak okur evlere kölelerin bulunmasından hikâyenin 1830'larda ya da 1840'larda geçtiği sonucuna varabilir. Herkesin herkesi tanıdığı, yetkinlerin çocukları eğlendiren ve disiplin sokması gibi birlekle çalışmaları bu küçük kasabada, herkes gördüğü gibi mi? Roman insan doğasının ikizlülüğünü, benliğini, maddi değerlere düşkünlüğünü ve Amerikan toplumundaki küçük kasaba ruhunu mükemmel biçimde yansıtır. Twain, yıl kapı, ancak her damı haylazlık peşindeki Tom ve arkadaşlarının maceralarını gerçek bir dile aktarıyor, alışılmış tektopyi ve ömek çocuk İngilizce ile yazar. Yapılan kitaplar boyu her yaşta okura hitap etmesinin yanı sıra, belki de çocuk ekimin nâsi iğdiğini bize hatırlatmasında, yetişkin dünyasından ansızın çocukluğa ışınlanmanın patla bilmeyiz değerinde yatar.

MARK TWAIN (1835-1910): Asıl adı Samuel Langhorne Clemens olan Twain Missouri, Florida'da doğdu. Dört yaşındayken ailesi Mississippi Nehri'nin batı kıyısındaki Hannibal'a yerleşti. Küçük yaşta babasını kaybedince, demirci çırak, düğün, mutfak işçisi olarak çeşitli işlerde çalıştı. Alta California gazetesi için muhabir olarak çalıştığı sırada Avrupa'ya ve Kuba Toprakları'na gitti. Bu gezelerine ilgili *Alta California* ve *New York Tribune* gazetelerine yazdığı mektupları daha sonra *The Innocents Abroad, or, The New Pilgrims Progress* (1869: Yurtdışındaki Masumlar) ya da *Yeni Hac Yolculuğu* adlı kitapta topladı. Önemli yapıtları arasında *The Gilded Age* (1873: Altın Çağ), *The Prince and the Pauper* (1881: Prens ve Dölenç), *Life on the Mississippi* (1883: Mississippi'de Yaşam) ve *The Adventures of Huckleberry Finn* (1884: *Huckleberry Finn'in Maceraları*) sayılabilir.

KDV dahil fiyat: 12 TL

Şekil 7. ÇE2 Arka Kapak (Kapak 4)

4.1.3. Kapak ve Ekleri

Genette (1997b, ss.23-24) herhangi özel bir sıraya göre olmaksızın ve hepsinin aynı anda bir arada kullanılmadığına da dikkatimizi çekerek kitap kapağı üzerinde olması muhtemel şeyleri sıralar. Kapak 1 (ön kapak) yazarın adı veya takma adı, yazar(lar)ın varsa unvanı, eserin başlığı, eserin türünü belirten ibare, önsöz yazan yazar ya da yazarların adı, çevirmen ismi, meti oluşturan ve hazırlayan kişi ya da kişilerin adları, ithaf, giriş niteliğindeki yazı, yazarın ya da bazı biyografik veya eleştirel çalışmanın konusu her kimse onun resmi, yazarın imzasının faksı, özel resimlemeler, serinin adı ve/veya baskı bilgisi, bu seriden sorumlu kişi ya da kişilerin ismi, yeniden basım söz konusu olduğunda, orijinal serinin belirtilmesi, yayıncının ismi ya da ticari adı ve/veya baş harfleri ve /veya yayınevi amblemi (veya her iki yayıncının da ortak yayınlanması durumunda her iki yayıncının da olmak üzere), yayıncının adresi, baskı sayısı veya "baskı" veya "binlerce" ifadeleri, tarih ve fiyat gibi noktaları içerebilir. Günümüzde ise sadece (yasal olarak olmasa da) zorunlu olan tek öge, yazarın adı, çalışmanın adı ve yayıncının amblemidir.

ÇE1'e ait ön kapağı incelediğimizde (bknz. Şekil 1) yalnızca sırasıyla yazar, eser ve yayınevinin adını görmekteyiz. Eserin yazarı ya da çevirmeni ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır. ÇE2'nin kapağında ise çevirmenin adı mevcuttur. Venuti'ye göre (1995, s.12) 1980'lerden bu yana yapılan sözleşmeler, çevirmenden "yazar" veya "çevirmen" olarak söz ederek çeviri üretiminde çevirmenin önemli rolünün giderek daha fazla tanındığını göstermektedir. ÇE2'nin kapağında ayrıca eserin ve yayınevinin adı ile birlikte eserin İngilizce aslından çevrildiği, hangi seriden çıktığı ve kaçınıcı basım olduğu gibi bilgiler vardır (bknz. Şekil 4).

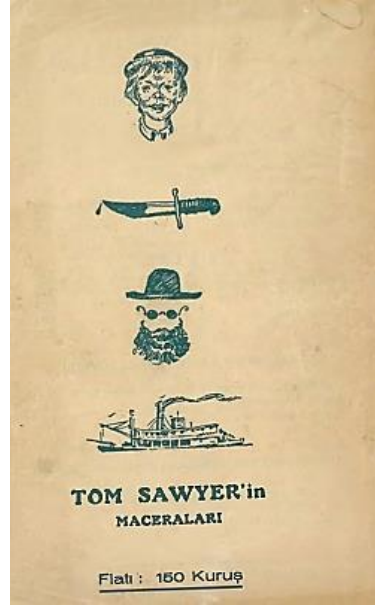
Kapak 2 (ön iç kapak) ve Kapak 3 (arka iç kapak) genellikle dergiler tarafından yayıncının bilgilerini vermek amacıyla kullanılır. Kapak 4 (arka kapak) ise yazarın adı ve çalışmanın adını tekrar hatırlatmak, biyografik ve/veya bibliyografik bildirim, kitabın kısa bir özetini sunmak, aynı yazarın önceki çalışmaları veya bu çalışmanın hakkında ya da yeni bir baskıya ya da yayıncı bu yayınları yayınlamadan önce bu tür yorumlar elde edebilecekse basından alıntılar veya diğer övgü yorumları, aynı yayınevinin yayınladığı diğer eserlerden bahsedilmesi, eser türünün belirtilmesi, serilerin ilke veya niyet beyanı, baskı tarihi, yeniden basım sayısı, kapağı tasarlayanın, kapak resminin kime ait olduğunun ve kapağı basanın belirtilmesi, fiyat, ISBN (Uluslararası Standart Kitap Numarası), manyetik barkod, başka bir üretici ya da yayıncıya ait paralı reklam içerme gibi işlemlere sahiptir (Genette, 1997b, s.25).

ÇE1'in ön iç (bknz. Şekil 2) ve Şekil 8'de görüldüğü gibi arka iç kapağında Nebioğlu Yayınevi'nden çıkmış çeşitli eser isimleri ve bu eserlerin fiyatları mevcuttur. Yayınevinin ismi (Nebioğlu) ve şehri (İstanbul) her iki ön ve arka iç kapağın en altında verilmiştir. Aynı zamanda arka iç kapakta Galata Becid Basımevi ifadesi yayınevi ve şehir bilgisinin hemen altında yer almaktadır.

Şekil 9'da ise ÇE1'in arka kapağında eserle ilişkilendirilmek amacı ile kullanıldığını düşündüğümüz alt alta yer alan dört resim ve hemen son resmin altında ön kapakta kullanılan eser adını görmekteyiz. Eser adının altında "Fiatı:150 kuruş" ibaresi ile eserin fiyat bilgisi yer almaktadır.

NEBİOĞLU YAYINLARI	
BİLGİ VE SANAT ESERLERİ	
Türk Edebiyatı hikâye ve roman Antolojisi	250
Kuvayı Milliye Ruhu	250
Hayır Paşa Hazretleri	125
Hayat, Hükûk ve Cemiyet	250
Sanat Meseleleri	100
İngiliz Edebiyatı	125
Harpten Sonraki Dünya	125
Güzel Sözler	125
ŞİİRLER	
Atatürke Şiirler	122
Yağmur	65
Canım Dilşaya	100
Kerem ile Aşlı	125
CEMAL NADİR KARİKATÜR ALBÜMLERİ	
Dalkavuk (Cemal Nadir) imzalı kuşe	500
Seçme Karikatürler	125
Siyasi Karikatürler	150
ALFABE	
Akıllı Çocuk (Okula başlamayan çocuklara alfabe)	50
EV VE SAĞLIK KİTAPLARI	
Kadın ve cinsi Hayat	150
NEBİOĞLU YAYINEVİ—İSTANBUL	
<small>Galata BECİD Basımevi</small>	

Şekil 8. ÇE1 Arka İç Kapak (Kapak 3)

Şekil 9. ÇE1 Arka Kapak (Kapak 4)

Bu noktada arka iç kapağın hemen öncesinde gelen sırasıyla Şekil 10 ve 11'de verdiğimiz 271. ve 272. sayfalarda yayınevinden çıkmış eserlerin bazılarının içerik ve fiyat bilgilerinin yer aldığını da not düşmek yerinde olacaktır.

DÂHİ BARAM	
Kişilik Maxim'in habası ile ölmüş batıraları... Bir çok neşeli maceraları ile bu kitaba her genç zevkle okuyacaktır. Küçük Maxim'in başından neler geçiyor? Kömür Arabacı — İki tarafında kafa bulunan para — Bir serisi permakattan dıgarı atılıyor — Dolandırıcı Fotoğrafı — Döner Paçalya bombacıları — Bir tavuk baykılıyor — Pia serisi — Cadı Kan — Kedi Olanı ve Şifalı Ağacı — Yarasa — Deyiş Hikmeti — Sabunlu Küremler — Vahşiler — Yatırıncı İpek neşeli — Herici Köpek öldürüyor — Herici kedi fısya nasıl sokuldu — Hırsaklı — v.b.	
Bu güzel maceraları muafaka okuyunuz. Fiatı: 125 kuruş.	
SUÇLU	
Bu romanın içindeki diğünce nefis bir çocukluk maceraları vardır. Bu maceralar insanın kalbine girebilirler. Herhalde okuyunuz. Fiatı: 150 kuruş.	
HASTA MARRİNİN ESRAHI	
Meraklı ve heyecanlı bir polis hikâyesidir. Fiatı: 15 kuruş.	
NEBİOĞLU YAYINEVİ—İSTANBUL	

Şekil 10. ÇE1 Sayfa 271

NEBİOĞLU Dünya Masalları Serisi	
Nebioğlu Yayınevi Dünyanın en güzel masallarını dilimize çevirerek güzel bir seri hazırlamıştır. Bu seride bütün dünya çocuklarını zevkle okutacak en meşhur ve en heyecanlı masallar bulunmaktadır.	
Birinci Kitap:	Şeytanlı Şişe
Şeytanlı Şişe meşhur İngiliz edibi Stevenson'un en güzel eserlerinden biridir. Şişe derince meraklı, eğlenceli maceralarla dolu olan bu kitaba zevk ve heyecanla okuyacaksınız. Dört renkli nefis bir kapak içinde bir çok resimler vardır.	
Fiyatı: 50 Kuruş	
İkinci Kitap:	Aptal Davayının Seyahatları
Her çocukla mutlaka okunması lazım gelen bu kitap son derece meraklı ve heyecanlıdır. Aptal Davayının seyahatında başından neler geçiyor? Seyahat Bostoy — Korkunç Kapıkçı Sivrisinek — Davayın Bulduğu Ada neşeli neşeli! — Maceradan Maceraya — Semaya Davayın hayranı nasıl kurtarılır? — Lantı Adında Ayak izleri — Vahşiler arasında — Aptal Davayın kurtuluşu... — Aptal Davayın nasıl öğrenildiği... v.b.	
Dört renkli nefis bir kapak içinde bir çok resimler vardır.	
Fiyatı: 50 Kuruş	
Üçüncü Kitap:	Ali Baba ve Kırk Haramiler
Fiyatı: 50 Kuruş	
Dördüncü Kitap:	Denizci Sindbad'ın Seyahatları
Bu fevkalde nefis hikâyeye duyulan en güzel masallarından biridir. Her çocukla yeni bir heyecan ve merak hazırlar. İçinde bir çok renkli resimlere yerler vardır.	
NEBİOĞLU YAYINEVİ — Posta kutusu: 641 — İSTANBUL	

Şekil 11. ÇE1 Sayfa 272

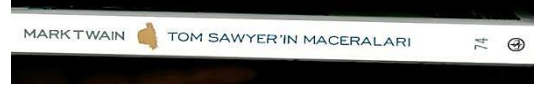
Ayrıca ÇE2'nin ön iç ve arka iç kapağının boş olduğu göze çarpmaktadır. Arka kapakta ise (bknz. Şekil 7) eserin içeriği ve niteliği ile ilgili tanıtıcı mahiyette bir yazı ve eser yazarının (Mark Twain'in) kısa bir biyografisi yer almaktadır. Buna ek olarak "KDV dâhil fiyatı 12 TL" ibaresi ile eserin fiyat bilgisi ve barkod bilgisi sol alt köşede göze çarpmaktadır.

Kitabın sırt ya da omurga kısmı olarak adlandırabileceğimiz alan oldukça dar olmasına rağmen yazarın, eserin ve yayıncının amblemini içerdiğinden stratejik açıdan önemlidir (Genette, 1997b, s. 26).

Şekil 12'ye baktığımızda ÇE1'de eserin sırt kısmında eserin adı ve yayınevi simgesini görmekteyiz. Şekil 13'te verilen ÇE2'nin sırt kısmında ise yazar adı, eser adı, eserin çıktığı seriye ait numarası ve yayınevi amblemini görmekteyiz. Her iki eserin de kitap kapağını koruma amaçlı bir kılıfı mevcut değildir.

Şekil 12. ÇE1 Sırt Kısmı

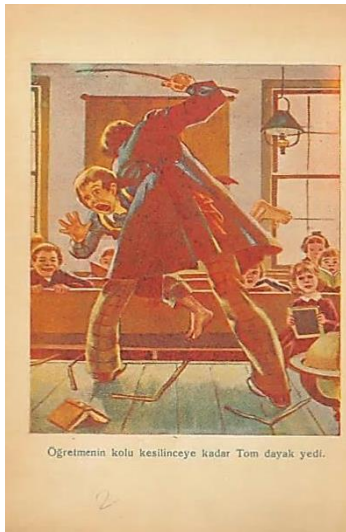
Şekil 13. ÇE2 Sırt Kısmı

4.1.4. Başlık Sayfası ve Uzantıları

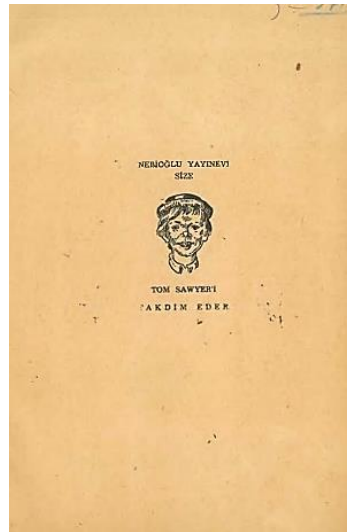
Genette (1997b, s.32-33) genellikle kitapların 1. ve 2. Sayfalarının boş bırakıldığını ya da damgalanmış olduğunu belirtir. 3. Sayfa iç kapak olarak adlandırılır ve muhtemelen başlığı kısaltılmış olarak verir. O'na göre gereksiz olan bu durumun altında ithaf kısmı için en uygun boş alanı yaratma çabası vardır. 4. ve 6. Sayfalar ise yayıncı tarafından verilen serilerin başlığı, lüks basımların belirtilmesi (ve bu basımların kopyalarında tanıtım numarası), iç kapak resmi, aynı yazarın eserlerinin bir listesi, aynı seriden çıkan eserlerin listesi, bazı yasal bilgiler (telif hakkı, eserin ilk yayın tarihini veren telif hakkı; uluslararası standart kitap numarası (ISBN); haksızlıklarıyla ilgili kanunun hatırlatılması; çok nadiren olmakla birlikte yazı karakterinin tanımlanması ve bunun gibi bir takım bilgiler içerir.

ÇE1 incelendiğinde birinci sayfasının boş olduğu ancak Şekil 14'te ikinci sayfada Tom'un öğretmeninden dayak yediğini gösteren bir resmin olduğunu görmekteyiz. Sever (2008, s.19) nitelikli edebiyat ürünlerinde sevinç, korku, öfke gibi unsurların sözcük ve çizgilerle nitelikli yazar ve çizerlerce aktarılarak okuyucunun karşısında görünür hale getirildiğine değinir. Aynı durum romanlar için de geçerlidir.

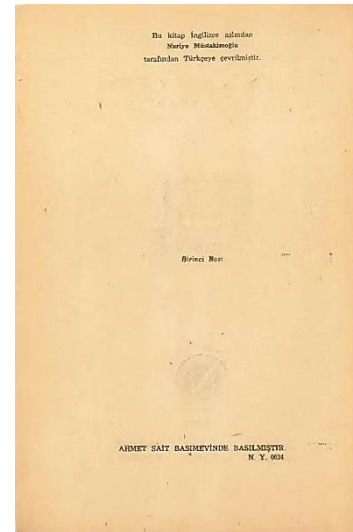
Şekil 15'te 3. Sayfada ise "NEBİOĞLU YAYINEVİ SİZE TOM SAWYER'İ TAKDİM EDER" cümlesi "SİZE" ifadesinden hemen sonra Tom Sawyer'ı simgelediğini düşündüğümüz bir resim ile bölünerek verilmiştir. 4. Sayfada (bkz. Şekil 3) büyük harflerle "NEBİOĞLU GENÇLİK KİTAPLARI-1" ifadesi ile eserin seri bilgisine rastlamaktayız. Şekil 16'da görüldüğü gibi 6. Sayfanın en üst kısmında ortalanmış halde "Bu kitap İngilizce aslından Nuriye Müstakimoğlu" tarafından Türkçeye çevrilmiştir" ifadesi yer almaktadır. Sayfanın tam ortasında "1.Bası" yazısı ile basım bilgisine rastlamaktayız. Sayfanın en altında büyük harflerle "AHMET SAİT BASIMEVİNDE BASILMIŞTIR." cümlesini ve bu cümlenin hemen alt sağ kısmında "N.Y. 0034" ibaresini görmekteyiz.

Şekil 14. ÇE1 2. Sayfa

Şekil 15. ÇE1 3. Sayfa

Şekil 16. ÇE1 6. Sayfa

Şekil 17'de ÇE2 incelendiğinde 1. Sayfanın üst kısmında Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın amblemi ve hemen altında "Genel Yayın: 3546" ifadesinin yer aldığı görülmektedir. 2. Sayfa (bkz. Şekil 5) ise sırasıyla seri adı, eserin Türkçe ve İngilizce isimleri, çevirmen adı, yayınevi, yayın yılı,

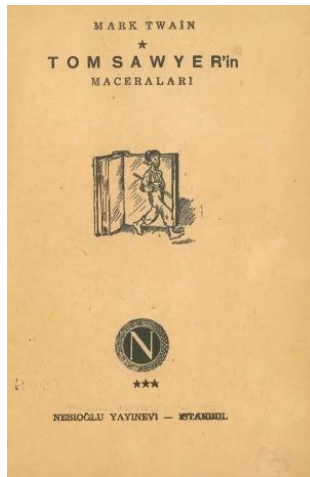
sertifika numarası, editör, görsel yönetmen, düzelti ile ilgilenen kişi isimleri, grafik tasarım ve uygulama ile ISBN bilgilerinin içermektedir. Hemen akabinde yine sırasıyla baskının yapıldığı matbaanın adı, adresi, telefon ve sertifika numarası ile kitabın yayın haklarının saklı olduğu bilgisi ve Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'nın adres ve iletişim numaraları mevcuttur. 3. Sayfanın başında (bkz. Şekil 6) "Modern Klasikler Dizisi-74" ifadesi ile seri bilgisi yer almaktadır. Hemen altında yazar adı ve eser adı daha büyük puntolarla karşımıza çıkarken, İngilizce aslından çeviren: Bülent O. Doğan ifadesi yer almaktadır. 4. Sayfa boş olarak karşımıza çıkarken, Şekil 18'de görüldüğü gibi 6. Sayfa eserin birinci bölümünün ikinci sayfasıdır.

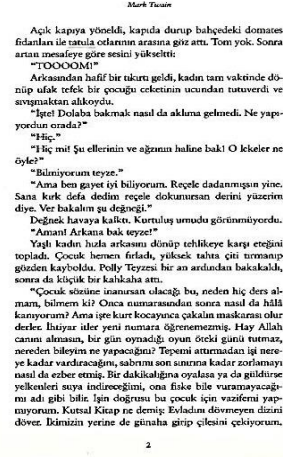
Şekil 17. ÇE2 1. Sayfa

5. Sayfa başlık sayfasıdır ve bu sayfada genel olarak, eserin asıl başlığı ve eklerinin yanı sıra yazarın adı, yayıncının adı ve adresi de bulunur. Eserin türü, bölüm ya da eser başlangıçlarında yer alan alıntı, şiir ve benzeri kısa iletiler ile ithaf –ki ithaf edilen kişiye dair asıl ithaf ifadesi bir sonraki sağ sayfada başlayacaktır- ifadeleri gibi birçok şeyi de içerebilir. Ancak klasik başlık kitabın gerçek bir tasvirini ve konusunun bir tanımını da içerdiğinden eserle ilgili ön kapaktaki resmi de içerebilir ve bu şekilde bir iç kapak görünümündedir. Sonraları başlık sayfası daha da sadeleşmiş ve iç kapak, modern zamanlarda neredeyse tamamen ortadan kaybolmadan önce, sol taraftaki başlık sayfasına bakan sayfada (4. Sayfada) yer almıştır. Son sayfalar da, yasal olarak gerekli olduğundan, yukarıda bahsettiğimiz bilgilerin bir kısmını içerebilir. Sadece son sayfalar basımcının adı, eserin tamamlanma tarihi ve seri numarası gibi künye bilgilerini içerir (Genette 1997b, s.33).

Şekil 19'da ÇE1'de 5. Sayfanın yazar ve eser adı ile yayınevi simgesi ve yayınevi ismini de içeren bir başlık sayfası olduğunu görmekteyiz. Aynı zamanda bu sayfanın ortasında eserin kahramanını simgeleyen farklı bir resmin daha kullanıldığını görmekteyiz. Oysa Şekil 20'de ÇE2'de 5. Sayfanın eserin birinci bölümünün ilk sayfası olduğunu görmekteyiz.

Şekil 19. ÇE1 5. Sayfa

Şekil 18. ÇE2 6. Sayfa

1. Bölüm

"TOM!"
Ses yok.
"TOM!"
Ses yok.
"Nereye kayboldu bu çocuk TOM DİYORUM!"
Ses yok.
Yağlı kadın parmağında aşığı çektiği gözlüğünün üzerinden çerçemesi incedi, sonra gözlüğünü yukarı tutup bu kez altından baktı. Çocuklar gibi omakı oynatıp görmek için gözlüğünün ardından madiren bakat, hatta hiç bakmadı; en gösterişli takımı, camın yongasızlığı gözlüğü ve şe yaraması için değil, "gök durması" için yapılmıştı—iki soba kapıya da takma aynı dercede iyi görecekti. Bir an şaşkın şaşkın durdu, sonra hissettiği değil ama yine de ezrafaktaki mobilyalara duyuracak kadlar yüzüne seyle gyle dedi:
"Seni bu eline geçireceğim."
Lafını bitirmede, çünkü bir anda eğilmiş, süpürgecinin sa-
pıyla yatağın altına dürtüklemeye başlamış. Soluğunun geri
kalanını sağı itmek için dıttıca vardı. Yatağın altından çe-
kan tek şey kedi oldu.
"Ben böyle çocuk görmedim!"

Şekil 20. ÇE2 5. Sayfa

4.1.5. Dizgi, Baskı

Dizgi - yazı karakteri seçimi ve sayfadaki düzenlemesi - açıkça bir metni bir kitaba dönüştüren harekettir ve okuyucu için önemlidir. Yüksek kaliteli eser baskılarında farklı kâğıt seçimleri dizgi kadar olmasa da önemli bir role sahiptir (Genette, 1997b, s.34). Ofset baskı tekniğinin yaygın olarak kullanılmaya başlanması ucuz kalıp maliyetini doğurmuş ve standart baskı kalitesini de arttırmıştır (Becer, 2015).

ÇE1 ve ÇE2 kıyaslandığında her iki eserin yazı karakterinin benzer puntolarda olduğunu söyleyebiliriz. Kâğıt kalitesi açısından ÇE1'in saman kâğıdı tarzında koyu sarı renkte ÇE2'ye nispeten biraz daha ince nitelikte bir kâğıda basıldığını görmekteyiz. Ayrıca ÇE1'de her 16 sayfada bir forma numarası verilerek ve sayfanın sağ en alt kısmında "Tom Sawyer-2", "Tom Sawyer-3" şeklinde devam ederek toplam 17 formadan oluştuğunu da belirtmek yerinde olacaktır. Benzer bir durum ÇE2 için söz konusu değildir.

4.2. Yazarın Adı

Başlık sayfasında ve kapakta yazar adının oluşu iki farklı işlevi yerine getirmektedir. Başlık sayfasında, ad genel olarak başlıktan daha az dikkat çekici biçimde basılır. Kapakta ise yazarın saygınlığına bağlı olarak, ad farklı büyüklükte basılabilir ya da bazı hallerde yazarın daha ünlü görünmesini sağlamak için daha net harflerle kitabı koruyan kâğıt kapağın ya da bandın üzerine de yazılabilir. Yazar adının bu şekilde farklı biçimlerde eserde görünüş ilkesi yazar ne kadar iyi bilinirse, ismi için de o kadar fazla yer ayrılır anlayışıyla örtüşmektedir (Genette 1997b, ss.38-39).

ÇE1'de yazar adı ön kapakta (bkz. Şekil 1) ve başlık sayfası olarak nitelendirdiğimiz 5. Sayfada (bkz. Şekil 19) yer alırken, arka kapakta (bkz. Şekil 9) ve sırt kısmında (bkz. Şekil 12) yer almamaktadır. Oysa ÇE2'de yazar adı ön kapakta (bkz. Şekil 4), 2. Sayfada (bkz. Şekil 5), başlık sayfası olarak adlandırabileceğimiz 3. Sayfada (bkz. Şekil 6), arka kapakta (Şekil 7) yazar biyografisinin başında, sırt kısmında (bkz. Şekil 13) ve eser boyunca her sol sayfanın en tepesinde ortada olmak üzere toplam altı yerde gözümüze çarpmaktadır.

ÇE1'de ön kapakta eser adında Tom Sawyer ifadesi yazar adından biraz daha büyük punto ve farklı yazı karakteri ile verilmişken başlık sayfasında yazar adı eser adından daha fark edilebilir nitelikte küçük punto ve yazı karakteri ile verilmiştir.

ÇE2'de yazar adı sırt kısmında eser adına göre daha kalın verilmiş ancak ön kapakta aynı yazı karakterinde fakat biraz daha küçük punto ile verilmiştir. Bu durum başlık sayfası kısmında da aynı şekildedir.

4.3. Eser Başlıkları

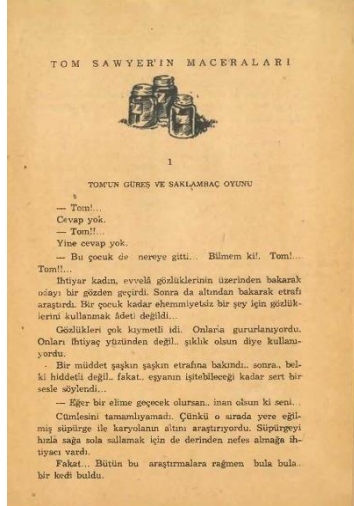
Önceleri eser isimleri başlık, ikincil başlık ve alt başlık olmak üzere karşımıza çıkarken, günümüzde genellikle kitap kapaklarında tek bir başlık olarak karşımıza çıkar. Alt başlıklar ve ikincil başlıklar arasındaki ince fark alt başlıkların eserin türüne gönderme yapışdır. Bu farklılığı oratadan kaldırmamanın en iyi yolu ikincil başlık ifadesi yerine altbaşlık ifadesini kullanmak ve altbaşlık yerine de tür ifadesini terim olarak seçmektir. Günümüzde ise gerçekten basit ve sapkın başlıkları saymazsak eser isimlerinin başlık + altbaşlık ya da başlık + tür göstergesi olarak verildiğini görmekteyiz. Bazen eser türünün altbaşlığa bir şekilde dâhil edilerek verildiğini de görürüz (Genette 1997b, ss.56-57).

Eser başlığının yeri ile ilgili olarak Genette (1997b), başlığın ön kapakta, başlık sayfasında ve başlığın sadece kısaltılmış halini içeren iç kapak sayfasında olmak üzere dört konumda bulunduğunu ve hatta kitabın üzerinde bir kılıf mevcutsa orada da bulunabileceğini söyler (s.64). Başlığın en önemli fonksiyonu, eserin türü ya da konusuna dair ipuçları içermesi dolayısıyla bir nevi eserin kimliği oluşudur (ss.78-80).

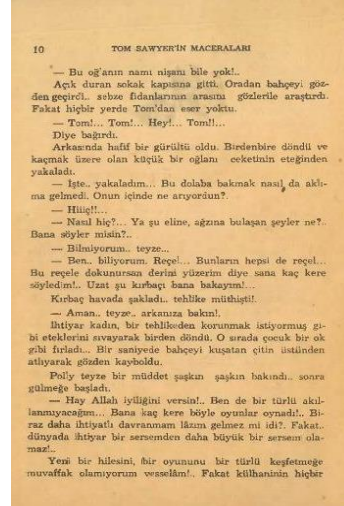
ÇE1'de eser adı ön kapakta (bkz. Şekil 1), başlık sayfası olarak nitelendirdiğimiz 5. Sayfada (bkz. Şekil 19), arka kapakta (bkz. Şekil 9), sırt kısmında (bkz. Şekil 12), Şekil 21'de görüldüğü gibi romanın başladığı ilk sayfanın tepesinde bölüm numarasından hemen önce ve Şekil 22'den anlaşılacağı üzere takip eden her sayfanın (resim sayfaları ve yeni bölümün başladığı sayfalar hariç) en tepesinde ortada yer almaktadır. Sırt kısmı hariç diğer beş kısımda eserin ismi "Tom Sawyer"ın

Maceraları” şeklinde verilirken Tom Sawyer ifadesi daha kalın ve göze çarpan bir punto ile yazılmıştır. Hatta sadece ön kapakta Sawyer kelimesinden sonra kesme işareti kullanılmamıştır.

ÇE2’de eser adı ön kapakta (bknz. Şekil 4), 2. Sayfada (bknz. Şekil 5), başlık sayfası olarak adlandırabileceğimiz 3. Sayfada (bknz. Şekil 6), sırt kısmında (bknz. Şekil 13) ve yeni bölümün başladığı sayfalar hariç eser boyunca her sağ sayfanın en tepesinde mevcutken arka kapakta kullanılmamıştır. Her iki çeviri eserin yazar ve eser adında kullanılan yazı karakteri ve punto özelliklerinin kıyasına az önce yukarıda eser başlıkları kısmında değinmiştik.

Şekil 21. ÇE1 Romanın İlk Sayfası

Şekil 22. ÇE1 Takip Eden Sayfa

4.4. Eklentiler/Tanıtım Yazıları

Genette (1997b), “please insert” kelimesinin Petit Robert sözlüğünde bir çalışma hakkında bilgi içeren ve eleştirmenlere gönderilen kopyalara eklenmiş basılı bir broşür olarak verilen dar anlamına dikkatimizi çeker ve bu anlamın günümüzde artık bu ekler olmadığından ve eleştirmenlere gönderilmediğinden biraz genişlediğinden bahseder. O’na göre bu tanımda değişmeyen şey “basılı olma” ve “bilgi içermesi” durumudur. Bu açıdan Genette ifadeyi özet ya da başka bir yolla ait olduğu eserin değerini arttıran yarım ya da bir sayfalık kısa metin olarak tanımlar. Ayrıca, bu ifadenin 19. yüzyılda eleştirmenler için değil, genel olarak basına (gazete editörlerine veya baş editörlere) yönelik eserin yayımlandığını duyurmak amacıyla yayıncıların gazete editörlerince gazete sütunlarına eklenmesi için oluşturulmuş bir nevi basın bülteni olduğunu da vurgular. Sonraki dönemlerde ise önce olabildiğince betimleyici bir paragrafla başlayıp konu ve tekniklerle ilgili bir diğer paragrafla devam eden ve övgü dolu kelimelerle son bulan bu yazılar direkt olarak eleştirmenlere değil kitabı satın alan herkese ulaşabilir hale gelmişti. Ancak sınırlı sayıda ve kâğıtlara basıldığından ve kullanıcılar tarafından okunduktan sonra saklanmaya gerek duyulmadığından bu yazılara şimdilerde ulaşmak zordur (ss.104-108). Bugün ise içine eklenen ve kapağa eklenen farklı olmak üzere bu tanıtıcı yazıların olduğu kitapları da görmek mümkündür (s. 110).

ÇE1’de yukarıda bahsettiğimiz nitelikte eklentilere ya da tanıtım amaçlı yazılar mevcut değilken ÇE2’de arka kapakta (bknz. Şekil 7) eseri tanıtıcı nitelikte iki paragraflık bir yazının yer aldığı görülmektedir.

4.5. İthaf ve Eserleri İmzalayarak Atfedişler

Ondokuzuncu yüzyıldan itibaren, söz konusu ithaflar bir meslektaşına ya da yazar için akıl hocası sayılabilecek kişilere yönelik olmuştur. Bu ara biçim bugün yavaş yavaş terkediliyor gibi görünse de hala örneklerine rastlamak mümkündür (Genette 1997b, ss.125-126).

Genette (1997b), eserde ithafın yer aldığı yerle ilgili olarak on altıncı yüzyılın sonundan bu yana ve hatta bugün bile, kitabın başında daha doğrusu başlık sayfasından sonraki ilk sağ sayfada yer aldığını vurgular. Bazen çok nadiren de olsa kitabın sonunda yer alabileceğinden de bahseder (ss.126-127). O’na göre ithafı yapan kişi genellikle yazarın kendisi olmakla beraber çeviri eserlerde bazen çevirmenin ithaf etme durumu da vardır. Ayrıca kitap kahramanının anlatıcı olduğu eserlerde bazen

kahramanın eseri yazara ya da eserde bahsi geçen kişilere veya kişilerden birine ithaf ettiği eserler de mevcuttur.

Her iki çeviri eserde yukarıda yeri verilen kısımlarda herhangi bir ithaf ifadesine rastlanmamıştır.

4.6. Özdeyişler/Alıntılar

Genette (1997b, ss.144-147) varsa ithaf kısmından hemen sonra sayfanın köşesinde genellikle metne yakın olarak yer alan ve 17. yüzyıldan itibaren karşılaşılan özdeyişlerin bir nevi alıntı niteliğinde olduğunu ve genellikle Latince olan bu tür ifadeleri kullanmanın 18. yüzyılda daha yaygın hale geldiğini söyler. 18.yüzyılın sonları ve 19.yüzyılın başlarında kimi eserlerde eserin her bölümünün başında gerçek yazarları verilen alıntılar görmek mümkündür. Ancak az önce de belirttiğimiz gibi bu tür alıntılar normalde yeri ilk sağ sayfada önsözden önce ithaftan sonradır. Ancak; yine de bazı eserlerin başlık sayfalarında bu tür alıntılarla karşılaşmak da mümkündür. Bu durum günümüzde de tam olarak terk edilmiş sayılmaz. Ayrıca, tıpkı ithaf yazılarında olduğu gibi metnin sonunda da alıntılar görmek mümkündür. İlk basımla birlikte yer alan bu alıntılar kimi zaman yazarın kimi zamansa yayıncının kararıyla diğer basımlarda ortadan kalktığı görüldüğü örnekler de mevcuttur (ss. 149-150).

Her iki çeviri eser de yukarıda olması muhtemel olarak verilen sayfalarda herhangi bir özdeyiş veya alıntı içermemektedir.

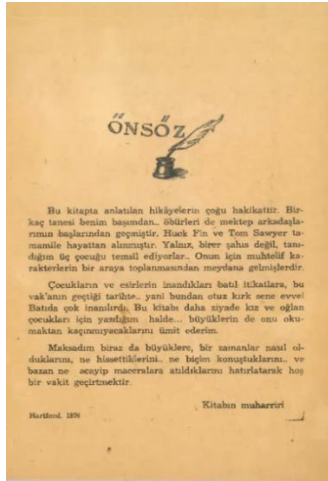
4.7. Önsöz ve Orijinal Önsözün İşlevleri

Genette (1997b, ss.161-163) metnin başında ya da sonunda yer alan ve metnin konusunu açıklayıcı giriş niteliğindeki her türlü metinler için “önsöz (preface)” ifadesini önerir ve bu ifadenin önsöz için de geçerli olduğunu da belirtir. Önsöz, metnin konusuna daha yakından bağlı olan bir girişten önce eş zamanlı olarak daha resmi ve daha gerçekçi bir işlevi üstlenir. Hem önsöz hem de takdim yazıları bir eserde aynı anda yer aldığı metnin konusundan bahseden takdim yazısı yazarın kısaca eseri nasıl ve niçin yazdığı ile ilgili açıklama yaptığı sunuş niteliğindeki önsöz yazısından daha önce gelir. Önsözler eserin yazarı ya da başka bir yazar tarafından yazılmış olabilir. Yazar isterse önsöz için bir başlık kullanabilir. Bazen de bazı ithaf ifadeleri de önsözün üstlendiği görevi üstlenir. Başlık ve yazar adının aksine bir eserde önsöz bulunması zorunlu değildir.

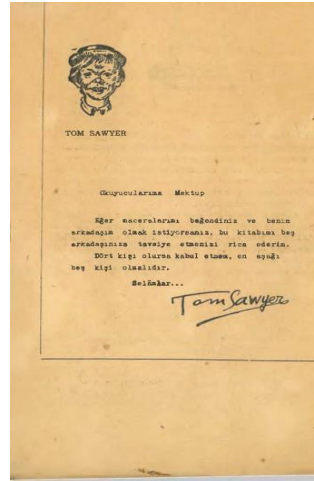
Genette'e (1997b) göre, orijinal önsözlerin eserin nasıl doğduğu, hangi şartlarda yazıldığı ve yazılış aşamaları ile ilgili bilgi vermek (s.210), hangi okuyucu kitlesini hedef aldığını belirtmek (s.212), eser başlığıyla ilgili bilgilendirme yapmak (s.213), eserde geçen karakter ya da olayların kurgusal olduğunu vurgulamak (s.215), kurmaca eserlerde pek rastlanılmamakla birlikte öğretici nitelikli eserlerde okuyucunun eseri hangi sırayla okuması gerektiğini belirtmek (s.218), eserin nasıl bir bağlam bütününde düşünülüp ele alınması gerektiğini açıklamak (s.218), ve son olarak da kimi yazarların bir sonraki kitaplarını okuyucuya duyurmak için onlara imkân sağlamak (s.220) gibi işlevleri vardır. Bunların dışında orijinal önsözün en önemli işlevi, belki de yazarın metni yorumlamasını sağlamaktır. Ayrıca önsözler yazarın eserin türünü netleştirip (s.225), üslubunu açıklamasına imkân tanımak gibi bir görevi de üstlenirler.

Şekil 23'te ÇE1'de eserin ilk bölümünden hemen önceki sayfada “ÖNSÖZ” başlığı altında “Kitabın muharriri”, “Hartford. 1876” ifadeleri ile son bulan, yazarın hem eserdeki karakterleri nasıl seçtiğine hem de olayların gerçekliğine vurgu yaparak eseri kim ya da kimler için ve niçin yazdığını açıkladığı sunuş niteliğinde bir önsözün yer aldığını görmekteyiz.

Şekil 24'te ÇE1'de eserin son sayfasından hemen sonra “Okuyucularına Mektup” başlıklı ve “Tom Sawyer” imzalı eserin tavsiye edilmesini isteyen bir yazı mevcuttur. Bu yazıyı kurgusal önsöz olarak nitelemenin mümkün olduğu kanısındayız.

Şekil 23. ÇE1 Önsöz

Şekil 24. ÇE1 Tavsiye Yazısı

ÇE2'de ise bu tür bir önsöz yer almamaktadır.

4.8. Ara Başlıklar

Ara başlıklar da bir tür başlık olmakla birlikte genel başlıkların aksine herkese değil ancak kitabı okuyan kişilere ya da en azından içindekiler bölümüne göz atanlara hitap ederler. Birçok ara başlık eserde daha önce geçen durumlara eseri okumakta olan okuyucular için anlamlıdır. Diğer bir husus ise genel başlıkların metinden ayrılmaz bir yanmetinsel unsur oluşturmalarına rağmen arabaşlıkların asla gerekli olmayışıdır. Ara başlıkları genel başlıklardan (kitap başlıklarından) ayıran iki husustan birincisi kitap başlıkları kitabın okuyucusu olsun olmasın herkese hitap ederken arabaşlıkların eseri okuyanlar dışında neredeyse kimseye hitap etmiyor oluşudur. İkinci ve daha da önemli olan husus ise her edebi eserde bulunması gerekliliğinden ayrılmaz bir yanmetinsellik unsuru haline gelmiş olan eser başlıklarının aksine arabaşlıkların her eserde illa ki bulunmak zorunda olmayışıdır (Genette, 1997b, s.294)

Genette'ye (1997b) göre ara başlık bir kitabın bir bölümünün başlığıdır. Eserlerde bölümlerin ya da paragrafların ara başlıkları olabilir ya da hiç olmayabilir de (s.295). Kısacası eser başlıkları kitabın kendisi içinken, arabaşlıklar kitabın bölümleri içindir (s.297).

Genette (1997b, s.316) ara başlıkların en az üç yerde bulunabileceklerini belirtir: bölümlerin başında, bir nevi duyuru ya da hatırlatıcı görevi üstlenen sayfa başlıklarında ya da içindekiler kısmında yer alır. Aynı şekilde içindekiler bölümü de teoride eserin ön kısmında yer aldığı eserin ara başlıklarını hatırlatma veya bu bölüm adlarını sunma vazifesi görürler (s.317).

Şekil 25 ve 26'da ÇE1'de ara başlıkların ilk olarak eserin 7. ve 8. Sayfalarında içindekiler başlığı altında verildiği görülmektedir. Sonrasında her yeni bölümde bölüm numarasının hemen altında bir ara başlık mevcuttur (bkz. Şekil 21).

İÇİNDEKİLER	
On söz	7
1 — Güreş ve Saklanmacı Oyunu	8
2 — Parlak Badana	19
3 — Ağ ve Mirasdele	26
4 — Din Devanide Güsteri	34
5 — Kara Fatmanın Adı	46
6 — Hastalık Oyunu ve Berry ile Karşılaşma	52
7 — Kene Kopusu ve Bayal İnkasır	65
8 — Korsan Olabilmek	72
9 — Hırsızlıkta Bir Fantezi	78
10 — Uğruşun Kıyafetinin Şaameti Kabaneti	86
11 — Tom'un Vicdan Atıkları	94
12 — Kedi ile Kuşvet Şurubu	100
13 — Korsanlar Dentine Açılıyor	108
14 — Korsanların Kamptaki Saadeti	116
15 — Tom'un Gülsue Evi Ziyareti	124
16 — İlk Pipo - Çakını Kaybettim	130
17 — Korsanlar Kendi Cenaze Merasimlerinde	141
18 — Tom Gizli Düşüncesini Söylüyor	146
19 — Düşüncesinin Sizi Nasıl Verdiği Açı	151
20 — Tom, Berry'nin Kabahatini Çözüyor	160
21 — Güzel Yazılar ve Öğretmenin Yalızlık Kafası	166
22 — Dunderlik	174
23 — Kurtuluş	178

Şekil 25. İçindekiler

İÇİNDEKİLER	
24 — Şanlı Güller ve Korkulu Gece	186
25 — Gizli Define Adası	188
26 — Altın Kazan, Hırsızların Eline Geçiyor	196
27 — Korkulu Bir Takip	206
28 — Joe'nin İzinde	209
29 — Huck'un Kadını Kurtarışı	213
30 — Mağarada	221
31 — Tekrar Kayboluş	231
32 — Kalkın, Bulundular!	242
33 — Joe'nin Sonu	246
34 — Altın Yağmuru	253
35 — Sayın Huck Çeteve Giryor	262

Şekil 26. İçindekiler (devamı)

ÇE2’de ise her yeni bölüm sadece bölüm numarası verilerek başlamakta ve bölüm başlarında ara başlıklar yer almamaktadır (bknz. Şekil 20).

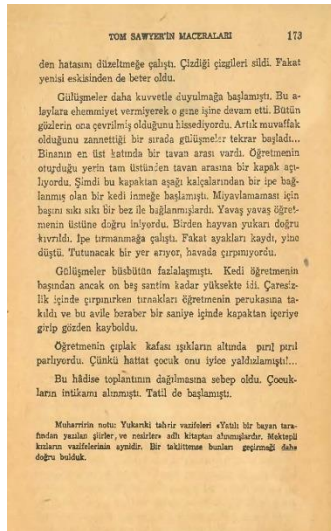
4.9. Notlar

Günümüzde notların eserde sayfa kenarında satırlar arasında ya da bir bölümün veya kitabın sonunda veya özel bir ciltte olmak üzere çeşitli biçimlerde kullanıldığını görmekteyiz (Genette, 1997b, ss.320-321).

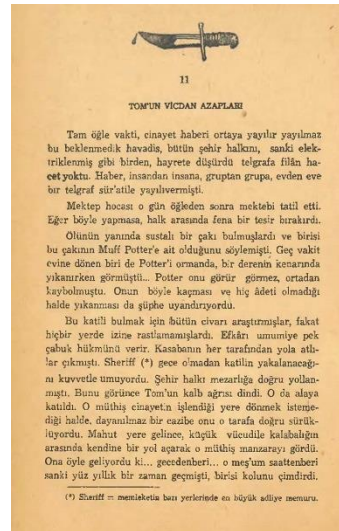
Önsözler gibi, notlar da metnin ömrü boyunca herhangi bir zamanda üç biçimde görülebilir: orijinal notlar veya ilk baskıdakiler ki bu tür notlar en çok karşılaştıklarımızdır, ikinci ya da daha sonraki baskılarda karşımıza çıkan notlar ve gecikmeli olarak yazılmış notlar. Bazense bir baskıda mevcut olan bir notun diğer baskıda olmayışı da mümkündür. Tıpkı önsözler gibi notları kimin yazdığı da değişkenlik gösterebilir. Muhtemelen en yaygın olanları yazara ait olduğu varsayılan notlardır. Ayrıca yazara ait olduğu onaylanmamış notlar, editörler ya da çevirmenler tarafından yazılmış notlar, esere konu olan esas kişi tarafından yazılmış notlar, kurgusal bir kişi tarafından yazılmış notlar ve bir esere konu olan eserdeki kurgusal kişi tarafından yazılmış notlar ile de karşılaşabiliriz (Genette, 1997b, ss.322-323).

Genette (1997b) notların işlevlerinden de bahseder. Notların işlevleri türlerine göre farklılık gösterir (s.324). Açıklama yapma amacıyla yazılan notlar, orijinal, sonradan yazılan ve gecikmeli notlardır. Orijinal notlar metinde kullanılan terimlerin tanımları veya açıklamalarını içeren ve bazen de belirli veya değişmeceli bir anlamdan bahsetme işlevini yerine getiren en çok karşılaştığımız not türleridir. Metine bağlı oluşları nedeni ile yanmetinselliğe değil metne daha yakındır (s.328) .

Şekil 27’de ÇE1’de 173. Sayfa sonunda yazara ait bir not mevcuttur. Şekil 28’de görüldüğü gibi bazı sayfalarda gerek yazara gerekse çevirmene ait daha çok kelime anlamlarını açıklayıcı notlar da mevcuttur. Bu noktada çevirmenlerin Venuti’nin (1995, s.20) bahsettiği tarzda bir yerleştirme stratejisi kullandıklarını ve kaynak metindeki ifadeleri hedef dilin kültürel değerleri vasıtasıyla açıklamaya çalıştıkları görülmektedir.

Şekil 27. ÇE1 Yazarın Notu

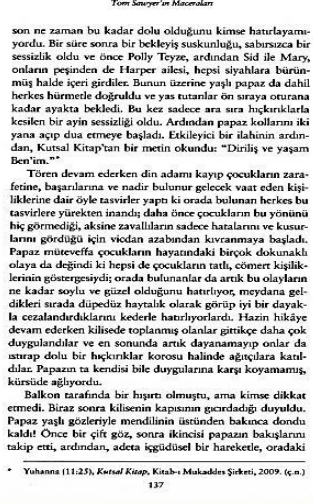

Şekil 28. ÇE1 Çevirmenin Notu

ÇE’1de 173. sayfada yer alan yazar notunun Şekil 29’da ÇE2’de de 166. Sayfada yer aldığını görmekteyiz. Yine aynı şekilde Şekil 30’dan anlaşılacağı gibi 137. Sayfada (ç.n) ibaresi ile çevirmenin de kelimeleri açıklama niteliğinde bir notu mevcuttur.

Şekil 29. ÇE2 Yazarın Notu

Şekil 30. ÇE2 Çevirmenin Notu

5. SONUÇ

Tüm bu değerlendirmeler ışığında, bir edebiyat eserinin birbiri ardına sıralanmış anlamlı cümleler ekseninde yazarın mesajını ileten metinlerden oluştuğu söylenebilir. Ancak bir eser yazar adı, yayınevi adı, içerisinde bulunan önsöz, alıntılar, dipnotlar, resimler ve arabaşlıklar gibi birçok unsurdan bağımsız düşünülmemelidir. Eseri bir bireye benzetecek olursak, bu unsurların da o bireyin, yani eserin bir nevi kimlik bilgileri olduğunu söylemek hiç de yanlış olmaz. Bu fikirden hareketle bu çalışmada Mark Twain'in Tom Sawyer'ın Maceraları isimli romanının Türkçeye iki farklı çevirisi üzerinden metin çevresinde (peritext) yer alan yan metinsel unsurlar karşılaştırmalı analiz ve betimsel yöntemle göz önüne serilmeye çalışılmıştır. Genel anlamda incelenen her iki eserde de çeşitli yanmetinsel unsurlar mevcut idi. Bu unsurlar büyük ölçüde Genette'nin (1997b) dikkat çektiği hususlarla örtüşüyor ve birbirleriyle benzerlik gösteriyor olsalar da yanmetinsel unsurlar her iki eserde bazen farklı yerlerde ya da farklı şekillerde ele alınmaktaydı. Bu noktadan hareketle eserlerin incelenmesi sonucunda çeviri eserin birinde mevcut olup diğerinde hiç kullanılmayan ya da her iki çeviri esere de dâhil edilmemiş yanmetinsel unsurların durumları yorumlanarak farklılıkları betimlenmeye çalışıldı.

Elde edilen verilere dayanarak ÇE1 ve ÇE2 arasında daha özel bir kıyas sunmak gerekirse ÇE1'in yayıncının çevre metni başlığı altında incelenen yanmetinsel unsurlar yönünden kitap boyu, kâğıt, dizgi kalitesi ve ön kapak dizaynı gibi hususlarda ÇE2'ye göre daha eksik kaldığı söylenebilir. Buna sebep olarak ofset baskı tekniğinin günümüzde yaygın olarak tercih ediliyor oluşunun standart baskı kalitesini de arttırmış olması gösterilebilir (Becer, 2015).

Seri bilgisinin ÇE1'de hem ön iç kapakta hem de 4. sayfada verilmesi Ewers'ın (2009, s.22) görüşlerine dayanarak o dönemde kitap bütüncülerinin oluşturulmasında seri bilgisinin önem arz ettiği şeklinde yorumlanabilir. ÇE2'de ise klasikler dizisi ibaresi ile ön kapakta, 2. ve 3. Sayfalar ile arka kapakta yer alışı Genette'nin görüşleriyle örtüşmekte ve potansiyel okuyucudan çok eserin türüne vurgu yapmaktadır.

Kapak ve ekleri incelendiğinde her iki eserde de yazar, eser ve yayınevi isminin yer aldığı dikkat çekmektedir. Bu durum Genette 'nin (s.24) günümüzde bunların yer almasının zorunlu olduğu görüşünü haklı çıkarmıştır. ÇE2'de ise seri bilgisi, çevirmen adı, eserin hangi dilden çevrildiği, hangi seriden çıktığı ve kaçınıcı basım olduğu gibi bilgilerin yer aldığı görülmüştür. Bu farklılıklardan en dikkat çeken her iki eserde de çevirmen adının farklı sayfalarda göze çarpmasıdır. ÇE1'de çevirmen bilgisinin 6. Sayfada verilmesi o dönemde çevirmen kimliğinin yazar kimliği kadar ön planda olmadığı, ÇE2'de çevirmen isminin eserin kapağında yer alıyor oluşu ise yakın zamanda çevirmen rolünün önem kazanmış olduğu yönünde bir çıkarımı destekler niteliktedir (Venuti, s.12).

Ancak ön ve arka iç kapaklarda yer alan yayınevinden basılmış eserler hakkında bilgi vermesi açısından ÇE1'in ÇE2'ye nispeten bu yönde daha fazla unsur içerdiği söylenebilir. ÇE1'in basıldığı dönemlerde bu tür bilgilerin kitapların ön ve arka iç kapaklarında yer almasının o zamanlarda yeni

yayınlanan kitaplarla ilgili bilgilere günümüzdeki kadar çabuk ve net bir şekilde ulaşamıyor olmasından kaynaklandığını düşünmek mümkündür.

Her iki eserin sırt kısmında eser adı ve yayıncının amblemi mevcutken, ÇE2’de bunlara ek olarak yazar adı ve seri numarası da mevcuttur. Bu durum bu bilgilerin stratejik önem taşıdığı görüşünü (Genette, s.26) destekler nitelikte olduğundan yeni tarihli çeviri eserlerde sırt kısımlarında bu tür bilgilere daha çok yer verildiğini de ortaya koymaktadır.

Yazar ve eser adları açısından her iki çeviri eserde de çok büyük farklılıklar olmadığı görülmektedir. Ancak ÇE2’de arka kapakta yazarın biyografisinin yer alışı bir başka farklılık olarak değerlendirilebilir. Yayınevinin aynı seriden çıkan diğer kitaplarının arka sayfalarında da bu eserlerin yazarları ile ilgili biyografilerin yer alması sebebi ile bu durumun yayınevinin basım politikalarından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Başlarda gazete sütunlarına gönderilen eserin yayınlandığını duyurur nitelikteki yazılar zamanla sınırlı sayıda ve kâğıtlara basılarak okuyuculara ulaştırılmış, ancak okuyucuların bu yazıları saklama ihtiyacı duymaması sebebi ile (Genette, s.105) bunların günümüze dek ulaşması mümkün olamayacağından ÇE1’e ait herhangi bir tanıtım yazısına rastlanmamıştır. ÇE2’de ise Genette’nin (s.110) günümüzde kapağa eklendiğini belirttiği iki paragraflık bir tanıtım yazısının yer aldığı görülmektedir.

Her iki çeviri eserde ithaf ya da alıntı niteliğinde kısımların olmadığı da dikkati çeken unsurlardan biridir ve bu durum eserlerin çevirmenlerinin her hangi bir ithaf ya da alıntı ihtiyacı duymadığı şeklinde yorumlanabilir.

Her iki çeviri eserde özdeyiş yahut alıntı niteliğindeki ifadelerin bulunmayışının sebebi olarak orijinal eserde bu nitelikte ifadelerin bulunmuyor olması gösterilebilir.

Önsözler açısından incelediğimizde ÇE1’de eserin orijinalinde de yer alan yazar tarafından yazılmış sunuş niteliğinde bir önsöz yer alırken; ÇE2’de bu önsözün yer almayışı çevirmen ya da editörün bir seçimi, yayınevi politikaları veya değişen sosyo-kültürel yaklaşımlar çerçevesinde değerlendirilebilir.

Ara başlıklar açısından incelediğimizde ise ÇE1’in hem içindekiler bölümünde hem de bölüm başlarında arabaşlıklar içermesi fakat ÇE2’nin bu başlıkları içermiyor oluşu da yine Genette’nin (s.294) bunların her eserde illa ki bulunmak zorunda olmayışı görüşüne dayanarak dizgi tercihi yönünden bir farklılık olarak verilebilir. Ayrıca yine Genette’nin (s.317) belirttiği biçimde ÇE1’de eserin baş tarafında yer alan içindekiler bölümünün eserin arabaşlıklarını hatırlatmaya aracı olduğu görülürken ÇE2’de içindekiler bölümünün eklenmesi tercih edilmemişti.

Kaynak dildeki eserde yer alan ve Genette’nin (s.328) açıklama yapma amacıyla yazıldığını söylediği yazara ait notun her iki çeviri eserde de yer aldığı görüldü. Ayrıca yine her iki çeviri eserde çevirmenlere ait dipnot şeklinde kelime anlamlarını açıklayıcı nitelikte notlar mevcut idi. Bu durumu her iki çevirmenin okuyucuya daha açık ya da daha net çeviri yapabilme düsturuyla yabancı metni hedef dil kültürel değerlerine indirgeyerek yerlileştirme (Venuti, 1995, s.20) stratejisi kullanarak görünür hale geldikleri şeklinde de yorumlamak mümkündür.

Sonuç olarak; diyebiliriz ki belli kültürel dönemlere ya da anlayışlara bağlı olarak hatta bir eserin farklı dönemlerde farklı basımlarında bile yanmetinsel unsurların eserlerde verilmiş biçimleri değişiklik gösterebilir. Genette (1997b)’nin de vurguladığı gibi yanmetinsellik unsurları metnin içi ve dışı arasında yer alan bir eşğin üzerindedir. Bu unsurlar eser ve okuyucu arasında her daim bir köprü vazifesi görmeye devam edecektir.

KAYNAKÇA

- ALTUNIŞIK, R., COŞKUN, R., BAYRAKTAROĞLU, S. ve YILDIRIM, E. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı*. (6. Baskı) Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- AKSÖZ, M. (2018). Yanmetin (paratexte) nedir? Metin çevresindeki yazılı öğeler (peritexte) nelerdir? *Turkish Studies*, 13(12),27 - 47. doi: <http://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.13693>
- AKTULUM, K. (2014). *Metinlerarası İlişkiler*. Ankara: Kanguru Yayınları.
- BAKHTIN, M. M. (1981). *The Dialogic Imagination: Four Essays*. (C. Emerson & M. Holquist, Çev.). Austin: University of Texas Press.

- BATCHELOR, K. (2018). *Translation and Paratexts*. London: Routledge.
- BECER, E. (2015). *İletişim ve Grafik Tasarım*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- CİVELEK, K. (2016). Yanmetinsellik bağlamında karşılaştırmalı bir çözümleme: Anna Gavalda'nın "Je l'aimais/Onu seviyordum" adlı romanının Fransızca ve Türkçe baskıları. *HUMANITAS - Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(6), 89-98. doi: <https://doi.org/10.20304/husbd.10956>
- EKER RODITAKIS, A. (2012). A paratextual look at the Greek translations of Turkish novels. *İ.Ü. Çeviribilim Dergisi*, 5(1),39-68.
- EWERS, H-H. (2009). *Fundamental Concepts of Children's Literature Research: Literary and Sociological Approaches*. Newyork & London: Routledge.
- GENETTE, G. (1997 a). *Palimpsests: Literature in the Second Degree*. (Newman, C. ve Doubunsky, C., Çev.). Lincoln: University of Nebraska Press.
- GENETTE, G. (1997b). *Paratexts: Thresholds of Interpretation*. (Lewin, J.E., Çev.). Cambridge: Cambridge University Press.
- KANSU-YETKİNER, N., DUMAN, D. ve AVŞAROĞLU, M. (2018). Çevirmen neredesin? Çocuk edebiyatı yanmetinlerinde çevirmenin kılıcı rolü ve görünürlüğüne artsüremlili bir yaklaşım: 1929-2013. *Çeviribilim ve Uygulamaları Dergisi*, 24(Bahar),17-34.
- KANSU-YETKİNER, N ve YETKİN-KARAKOÇ, N. (Güz, 2015). Yüzyıllık süreçte Tevfik Fikret'in Şermin yapıtı bağlamında diliçi çeviri ve yanmetin olgusu. *Bilig*, (75),195-225.
- MACKSEY, R. (1997). Foreword: Pausing on the Threshold. *Genette, G. Paratexts: Thresholds of Interpretation* içinde (ss.xi-xxii). (Lewin, J.E., Çev.). Cambridge: Cambridge University Press.
- MUNDAY, J. (2008). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. London: Routledge.
- PELLATT, V. (Ed.) (2013). *Text, Extratext, Metatext and Paratext in Translation*. New Castle Upon Tyne: Cambridge.
- RİFAT, M. (2013). *XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları 2: Temel Metinler*. İstanbul: YKY
- SEVER, S. (2008). *Çocuk ve Edebiyat*. İzmir: Tudem
- TAHİR-GÜRÇAĞLAR, Ş. (2002). What texts don't tell: The use of paratexts in translation research. *Crosscultural Transgressions. Research Models in Translation Studies II: Historical and Ideological Issues* içinde Theo Hermans (ed.), 44–60. Manchester: St. Jerome.
- TWAIN, M. (1876). *The Adventures of Tom Sawyer*. Hartford: The American Publishing Company.
- TWAIN, M. (1900?). *Tom Sawyer'in Maceraları*. (N.Müstakimoğlu, Çev.). İstanbul: Nebioğlu Yayınevi.
- TWAIN, M. (2017). *Tom Sawyer'in Maceraları*. (2.Basım). (B. O. Doğan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- VENUTİ, L. (1995). *The Translator's Invisibility: A History of Translation*. London: Routledge.
- YILDIRIM, A. ve ŞİMŞEK, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (10. Baskı) Ankara: Seçkin Yayıncılık.